

ZYGMUNT HAJDUK

Urodził się 3 kwietnia 1935 roku w Łodzi. Studia filozoficzno–teologiczne odbył w Wyższym Seminarium Duchowym Salwatorianów (1952–1959). Filozofię studiował na Wydziale Filozofii KUL (1959–1963). Na tymże Wydziale pracuje etatowo od 1966 roku do chwili obecnej w Katedrze Filozofii Przyrody Nieożywionej. Doktoryzował się z filozofii w roku 1968 na podstawie pracy pt. *Wyjaśniająca funkcja teorii fizykalnej w ujęciu Karola Gustawa Hempla* (promotor: S. Mazierski). Stopień naukowy doktora habilitowanego uzyskał w roku 1984 na podstawie rozprawy pt. *O akceptacji teorii empirycznej*. Stanowisko docenta uzyskał w roku 1985, stanowisko profesora nadzwyczajnego w roku 1992.

W trakcie studiów brał udział w zajęciach (wykłady, seminaria) m.in. A. Grzegorzcyka, I. Dąbskiej, S. Kamińskiego, K. Kłósaka, M.A. Krapca, S. Mazierskiego, W. Sedlaka, S. Surmy.

W miejscu pracy (Wydział Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego) pełni funkcje kierownika Katedry Filozofii Przyrody (1984–1989), prodziekana Wydziału Filozofii (od 1989 r.). Jest członkiem Towarzystwa Naukowego KUL, Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, współredaktorem Roczników Filozoficznych KUL, zeszyt 3 (Filozofia Przyrody i Ochrona Środowiska).

Zainteresowania poznawcze, ukierunkowane wyselekcjonowaną problematyką filozofii przyrody oraz filozofii nauk przyrodniczych, były początkowo podporządkowane w zasadzie kolejno redagowanym pracom dyplomowym. Praca magisterska dotyczyła alternatywnych w stosunku do kopenhaskiej interpretacji mechaniki kwantowej. W pracy doktorskiej podjęto zagadnienie wyjaśniającej roli teorii fizykalnej. Skoncentrowano się na wyjaśnianiu generalizującym i teoretycznym oraz na systematyzacji naukowej. Tłumaczenie oraz projekcja są jej szczególnymi przypadkami. Funkcję systematyzacyjną pełnią terminy teoretyczne, prawa, modele, a także redukcja. Ta ostatnia jest jedną z interteoretycznych relacji, biorących również udział w tłumaczeniu dynamiki nauki. Kolejny etap badań dotyczył już wprost systematycznej pragmatyki nauk empirycznych. Zasadna koncepcja teorii empirycznych, ich strukturalnych składników, jest uwarunkowana ich charakterystycznymi wartościami poznawczymi. W późniejszym okresie zdecydowanie więcej publikacji dotyczy teorii filozofii przyrody spoza tego nurtu. Zauważa się wyraźnie uaktualnianie tej dyscypliny filozoficznej, różnych jej typów oraz jej związków z naukami empirycznymi i filozofią tych nauk. Z obrębu filozofii nauki opracował w miarę wyczerpująco dwa zagadnienia. Pierwsze dotyczy rekonstrukcyjnie, po części też formalnie, oraz arekonstrukcyjnie ujętej problemowej koncepcji badania naukowego. Drugie monograficznie opracowane zagadnienie ogniskuje się na dynamice nauki, a więc na jej zmianie, rozwoju i postępie oraz na ich uwarunkowaniach. Ustosunkowano się ponadto do późniejszej, zmodyfikowanej wersji strukturalizmu Sneed–Stegmüllera, do współczesnych prób racjonalizacji zawartości kontekstu odkrycia, a także do aktualnych kontrowersji nad zadaniami nauki.

Poczyniono też pewne przyczynki do ontologii matematyki, do kwestii związków między filozofią nauki kontynentalną (europejską) a anglo–amerykańską (kontynuacja pewnych idei G. Radnitzky’ego). Ukazano też kontekst filozoficzny tzw. etyki środowiskowej (eko–sozo–etyki), jako szczególny przypadek toczących się dyskusji zogniskowanych na koncepcji filozofii przyrody.

BIBLIOGRAFIA

a) Monografie, studia, rozprawy

1. *Współczesne interpretacje mechaniki kwantowej*, „Roczniki Filozoficzne” 1965, t. 13, s. 55–74. 2. *Niektóre aspekty wyjaśniania*, „Roczniki Filozoficzne” 1969, t. 17, z. 3, s. 85–123. 3. *Wyjaśnianie dedukcyjne*, „Roczniki Filozoficzne” 1970, t. 18, z. 3, s. 69–99. 4. *Systematyzacyjna funkcja terminów i praw teoretycznych*, „Studia Philosophiae Christianae” 1971, s. 5–46. 5. *Pojęcie i funkcja modelu*, „Roczniki Filozoficzne” 1972, t. 20, z. 3, s. 77–124. 6. *Filozoficzny i fizyczny aspekt przyczynowości w ujęciu Dawida Bohma*, „Roczniki Filozoficzne” 1975, t. 23, z. 3, s. 49–74. 7. *Rekonstrukcja i ocena teorii empirycznych w uhistorycznionej filozofii nauki*, „Roczniki Filozoficzne” 1979, t. 27, z. 3, s. 33–101. 8. *Semantyczna koncepcja struktury i poznawczego wartościowania teorii fizycznych*, „Roczniki Filozoficzne” 1980, t. 28, z. 3, s. 97–118. 9. *Semantyczne ujęcie struktury i poznawczego wartościowania teorii fizycznych*, „Studia Philosophiae Christianae” 1981, t. 17, z. 2, s. 51–69. 10. *Struktura i ocena teorii empirycznych w neopopperowskiej filozofii nauki w: Z zagadnień filozofii przyrodoznawstwa i filozofii przyrody*, Warszawa 1982, t. 4, s. 5–82. 11. *O akceptacji teorii empirycznej*, RWKUL, Lublin 1984, ss. 346. 12. *O akceptowalności teorii empirycznych w: Z zagadnień filozofii przyrodoznawstwa i filozofii przyrody*, Warszawa 1984, t. 6, s. 5–59. 13. *Kontrowersyjność strukturalizmu Wolfganga Stegmüllera*, „Roczniki Filozoficzne” 1984, t. 32, z. 3, s. 127–147. 14. *Metanaukowe tendencje badawcze w problematyce odkrycia naukowego*, „Roczniki Filozoficzne” 1985, t. 33, z. 3, s. 27–57. 15. *Problematyka koncepcja badania naukowego. Część I*, „Roczniki Filozoficzne” 1987/88, t. 35–36, z. 3, s. 5–47. 16. *Filozofia przyrody Isaaca Newtona*, „Studia Philosophiae Christianae” 1988, t. 24, z. 2, s. 115–129; *Isaac Newton's Philosophy of Nature w: Isaac Newton's Philosophiae Naturalis Principia Mathematica*, Singapore 1988, s. 96–112. 17. *Uwarunkowania postępu poznawczego w teoriach rozwoju nauki. Część I*, „Roczniki Filozoficzne” 1989/90, t. 37–38, z. 3, s. 83–160; *Część II*, „Roczniki Filozoficzne” 1991/92, t. 39–40, s. 23–56. 18. *Współczesne postacie sporów o zadania nauki*, „Roczniki Filozoficzne” 1989/90, t. 37–38, z. 1, s. 181–195. 19. *Ontologiczne założenia matematyki w: Matematyczność przyrody*, Kraków 1990, 1992, s. 93–112; *Ontological Assumptions of Mathematics w: Studies in Logic and Theory of Knowledge*, Lublin 1993, t. 3, s. 169–184. 20. *Nowsze tendencje w filozofii nauki oraz w filozofii przyrody*, „Roczniki Filozoficzne” 1991/92, t. 39–40, z. 1, s. 283–303. 21. *Współczesna postać sporów o koncepcję filozofii przyrody*, „Studia Philosophiae Christianae” 1994, t. 30, z. 2, s. 115–134. 22. *Temporalność nauki. Kontrowersyjne zagadnienia dynamiki nauki*, RWKUL, Lublin 1995, ss. 268. 23. *Filozoficzne kontrowersje wokół zmian nauki i metanauki w: Między logiką a etyką. Studia z logiki, ontologii, epistemologii, metodologii, semiotyki i etyki. Prace Ofiarowane Profesorowi Leonowi Kojowi*, Lublin 1995, s. 119–210.

b) Artykuły i komunikaty naukowe

1. *Dawida Bohma Determinizm wobec niektórych współczesnych ujęć tego zagadnienia*, „Roczniki Filozoficzne” 1966, t. 14, z. 3, s. 75–91. 2. *Problematyka oraz kierunki współczesnej filozofii nauki*, Znak 1969, t. 21, z. 11, s. 1391–1418. 3. C.G.

Hempla model wyjaśniania probabilistycznego, „Studia Philosophiae Christianae” 1970, t. 6, z. 2, s. 5–40. 4. *Wyjaśniająca funkcja redukcji*, „Roczniki Filozoficzne” 1971, t. 19, z. 3, s. 61–75. 5. *Reprezentatywne ujęcia genezy ruchu*, „Roczniki Filozoficzne” 1973, t. 21, z. 3, s. 141–148. 6. *Podstawy oddziaływań terminów naukowych*, „Roczniki Filozoficzne” 1974, t. 22, z. 3, s. 59–70. 7. *Problem akceptacji hipotez przyrodniczych*, „Summarium. Sprawozdania TNKUL” 1975, t. 4, z. 24, s. 35–40. 8. *Problem akceptacji hipotez u R. Carnapa*, „Roczniki Filozoficzne” 1976, t. 24, z. 3, s. 25–36. 9. *Z metodologii filozofii przyrody nieożywionej i przyrodoznawstwa*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1976, t. 19, z. 2, s. 65–69 (wspólnie z S. Mazierskim). 10. *Niektóre rodzaje empiryzmu w metodologii nauk przyrodniczych*, „Summarium. Sprawozdania TNKUL” 1977, t. 6, z. 26, s. 209–215. 11. *Tradycyjny i dyskryptywny sposób rekonstruowania teorii empirycznych*, „Roczniki Filozoficzne” 1978, t. 26, z. 3, s. 21–37. 12. *O pewnej wersji semantycznego ujęcia teorii fizycznej*, „Summarium. Sprawozdanie TNKUL” 1979, t. 8, z. 28, s. 51–69. 13. *Redukcjonizm wobec zagadnienia autonomiczności biologii w: Zarys filozofii przyrody ożywionej*, Lublin 1980, s. 185–202. 14. *Metodologiczne typy filozofii przyrody a filozofia przyrodoznawstwa*, „Roczniki Filozoficzne” 1985, t. 33, z. 3, s. 165–171. 15. *Kontynentalna i anglo-amerykańska filozofia nauki*, „Studia Philosophiae Christianae” 1986, t. 22, z. 1, s. 43–61. 16. *Sceptycyzm – kognitywizm – racjonalizm*, tamże s. 190–198. 17. *Filozofia przyrody a filozofia nauki*, „Roczniki Filozoficzne” 1987, t. 35, z. 1, s. 171–185. 18. *Rodzaje filozofii przyrody*, „Studia Filozoficzne” 1988, t. 12, z. 277, s. 121–125. 19. *Z teorii filozofii przyrody i przyrodoznawstwa*, „Fizyka w Szkole” 1992, t. 38, z. 5, s. 259–263. 20. *Filozofia przyrody a kultura współczesna w: Zadania filozofii we współczesnej kulturze*, Lublin 1992, s. 164–168. 21. *Kontekst filozoficzny tzw. etyki środowiskowej w: Materiały II Ogólnopolskiej Konferencji: Ochrona Środowiska w nauczaniu i wychowaniu*, Lublin 1993, s. 85–87. 22. *Przedmiotowa i metaprzecmiotowa problematyka filozofii przyrody – wyniki, osiągnięcia*, „Przegląd Uniwersytecki” 1994, t. 6, z. 3 (29), s. 14–15.

c) Inne opracowania

1. *E. Becher* w: *Encyklopedia Katolicka*, Lublin 1976, t. II, kol. 168. 2. *M. Born*, tamże kol. 818. 3. *P. Bridgman*, tamże kol. 1074. 4. *A. Condolle*, tamże kol. 1310–1311. 5. *Dematerializacja* w: *Encyklopedia Katolicka*, Lublin 1979, t. III, kol. 1136–1137. 6. *J. Donat* w: *Encyklopedia Katolicka*, Lublin 1983, t. IV kol. 108. 7. *P. Duhem*, tamże kol. 343–344. 8. *Ekstrapolacja*, tamże kol. 826–827. 9. *Empiryzm w teorii nauki*, tamże kol. 970–972. 10. *Energetyzm*, tamże kol. 997–998. 11. *Fizyka* w: *Encyklopedia Katolicka*, Lublin 1989, tom V kol. 308–310. 12. *Fizyki filozofia*, tamże kol. 311–312. 13. *E. Haeckel* w: *Encyklopedia Katolicka*, Lublin 1993, tom VI, kol. 466–467. 14. *N.R. Hanson*, tamże kol. 543. 15. *W. Heisenberg*, tamże kol. 640–641. 16. *H.L. Helmholtz*, tamże kol. 664–665. 17. *C.G. Hempel*, tamże kol. 673–674. 18. *Hilemorfizm*, tamże kol. 881–883. 19. *Hilozoizm*, tamże kol. 884. 20. *Feigl Herbert (1902–1988)*, w: *Przewodnik po literaturze filozoficznej XX wieku*, Warszawa 1994, t. II, s. 119–122.

Ponadto opublikował 37 recenzji rozpraw naukowych, w tej liczbie – 32 propozycje obcojęzyczne.